PŘISPÍVÁ TVORBA STUDENTSKÉHO PORTFOLIA Z DIDAKTIKY MATEMATIKY K FORMOVÁNÍ PEDAGOGICKÉHO PŘESVĚDČENÍ BUDOUCÍHO UČITELE 1. STUPNĚ?

DOES THE CREATION OF A STUDENT PORTFOLIO IN DIDACTICS OF MATHEMATICS HELP TO FORM PRE-SERVICE PRIMARY TEACHERS' PEDAGOGICAL BELIEFS?

Darina Jirotková[1], **Jana Slezáková**[1]

[1] Katedra matematika a didaktiky matematiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Studenti přicházející do studia učitelství 1. stupně ZŠ na Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy mají obvykle celkem jasné představy o tom, co se má v matematice učit a jak. V rámci jejich pregraduální přípravy usilujeme o to, abychom budovali u studentů *model-for* kreativní, reflektované, konstruktivistické vyučování (Gravemeijer, 1999). Toto úsilí podporujeme vedením studentů k tvorbě profesního portfolia. Problematika portfolií je v poslední době naší výzkumnou oblastí a název článku je hlavní výzkumnou otázkou.

Klíčová slova: *pedagogické přesvědčení, studentské profesní portfolio, začínající učitel*

Abstract

Students entering primary school teacher education at the Faculty of Education, Charles University, usually have quite clear ideas about how and what to teach in mathematics. Within their pre-service education, we aim at building the students' *model-for* creative, reflective, constructivist, inquiry-based teaching (Gravemeijer, 1999). These efforts have been supported by encouraging the students to create their professional portfolios. Portfolios are the focus of our research whose main research question is captured by the title of the paper.

Keywords: *pedagogical beliefs, pre-service teacher professional portfolio, novice teachers*

1 ÚVOD

Komunitou didaktiků je obecně přijato, že rozhodující v didaktickém trojúhelníku žák-učivo-učitel je učitel a jeho přístup k vyučování. Nutnost zlepšit kvalitu výuky změnou postoje učitelů potvrzuje i studie McKinsey (2010). Vlivem setrvačnosti školského systému je nutné postoj budoucích učitelů budovat již při jejich pregraduální přípravě.

2 TEORIE

V rámci pregraduální přípravy budoucích učitelů prvního stupně ZŠ usilujeme o to, abychom u nich budovali *model-for* kreativní, reflektované, konstruktivistické, responzivní vyučování (Gravemeijer, 1999). Toto úsilí podporujeme vedením studentů k průběžné tvorbě profesního portfolia. Jako teoretické východisko pro naše analýzy portfolií využíváme nástroj „20 parametrů" rozložených do čtyřech skupin: 1. pedagogické přesvědčení, 2. životní zkušenosti formující pedagogické přesvědčení, 3. osobnost, 4. schopnosti/kompetence v Hejný (2012) a Jirotková (2012). To nám umožňuje najít tu cestu, kterou je student/učitel v rámci našich možností ovlivnitelný.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Problematika portfolií je v poslední době naší výzkumnou oblastí a název článku je hlavní výzkumnou otázkou. Výzkumná databáze je tvořena těmito materiály: sepsané zkušenosti od roku 2009, soubor portfolií v elektronické podobě (n = 42), vybrané odpovědi z dotazníků našich absolventů-začínajících učitelů (n = 96), materiály vznikající ve spolupráci s KPPP týkající se struktury a hodnocení studentských portfolií, přepsané strukturované rozhovory s čerstvými absolventy, kteří obhajovali i neobhajovali portfolio u státních závěrečných zkoušek (n = 15). Odpovědi z dotazníků byly analyzovány pomocí kódování. Ostatní materiály jsme podrobovali jevové analýze.

4 VÝSLEDKY

Vyplněné dotazníky z dotazníkového šetření absolventů byly rozděleny do dvou skupin podle odpovědí na otázku, jakou formou vykonávali Státní

závěrečnou zkoušku (SZZ), zda obhajobou portfolia, nebo losováním otázek. Pro odpovědi obhajoval/a jsem portfolio (n = 16) jsme formulovaly těchto 5 kódů: opora při SZZ, smysluplnost – propojení na vlastní práci jako studenta, přínos do praxe, evidence vlastního rozvoje, zkušenosti s novou metodou práce. Pro odpovědi losoval/a jsem okruhy (n = 80) jsme formulovaly rovněž 5 kódů: zbytečná práce, neodpovídá budoucímu zaměření, nedostatek sebevědomí, snazší forma konání SZZ, nevyhovující formát.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Výsledky z analýz strukturovaných rozhovorů s absolventy jednoznačně poukazují na užitečnost portfolií ve smyslu naší výzkumné otázky. Pozitivní i negativní výpovědi poskytují zpětnou vazbu o efektivitě tvorby portfolia i jeho využívání při prokazování didaktických znalostí obsahu u SZZ. Výsledky nás směřují k práci s další generací studentů na tvorbě pro ně smysluplných portfolií, které přispívají k formování jejich pedagogického přesvědčení. To, že portfolio je jak pro studenta, tak pro učitele smysluplným nástrojem rozvoje, dokládá studie Tomkové (2018). S kolegy z KPPP si klademe otázku o vhodnosti formátu prezentace portfolia při prokazování didaktických znalostí obsahu u SZZ.

6 LITERATURA

Gravemeijer, K. (1999). How emergent models may foster the constitution of formal mathematics. *Mathematical Thinking and Learning*, 1(2), 155–177.

Hejný, M. (2012). Pedagogické schopnosti učitele v matematice – příběh. In J. Kohnová (Ed.) *Profesní rozvoj učitelů: sborník příspěvků z konference.* (200–206) UK PedF.

Jirotková, D. (2012). Tool for diagnosing the teacher's educational style in mathematics: development, description and illustration. *Orbis Scholae, č. 2* (6), 69–83.

McKinsey & Company (2010). *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení.* [http://www.mckinsey.com/locations /prague/work/probono/]

Tomková, A. (2018). *Portfolio v perspektivě reflektivně pojatého vzdělávání učitelů.* UK PedF.

PODĚKOVÁNÍ

Nadaci České spořitelny děkujeme za finanční podporu projektu SPIN (Spolupráce a Inovace), v rámci něhož jsou tyto výzkumy realizovány.